

TECHNOLOGIE EN RECHT

Reeks Jura Falconis Libri, nr. 22

TECHNOLOGIE EN RECHT

Peggy VALCKE
JURA FALCONIS
(eds.)

 intersentia
Antwerpen – Cambridge

Technologie en recht
Peggy Valcke en Jura Falconis (eds.)

© 2019 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-1105-2
D/2019/7849/141
NUR 827

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

VOORWOORD

Technologische vooruitgang bracht altijd al maatschappelijke veranderingen met zich mee; maatschappelijke veranderingen die op hun beurt om een antwoord van het recht vragen. Het recht, moet – als veruitwendiging van wat men als maatschappij wenselijk acht – de vinger aan de pols houden, wil het tenminste gedragen worden door de bevolking die erdoor gebonden wordt.

De laatste jaren nam deze technologische vooruitgang een enorme vlucht. Exotische termen zoals app, e-commerce en streaming maken voortaan deel uit van onze woordenschat. Waar vroeger het internet een plek was om te ontsnappen aan de “echte wereld”, is nu eerder deze “echte wereld” een plek om te ontsnappen aan het internet, met *disconnecteren* als het nieuwe modewoord. Ouders die vroeger hun kinderen waarschuwden voor een overmatige schermtijd, merken vandaag dat deze boodschap minder overtuigend overkomt met een smartphone in de hand en hebben deze boodschap snel achterwege gelaten.

Zoals reeds aangegeven vraagt deze maatschappelijke evolutie om een antwoord van het recht. Om een duidelijk antwoord te kunnen geven, moet het recht eerst een zekere kennis hebben van de nieuwe technologieën. De rechtsfaculteit van de KU Leuven besloot daarom om een nieuw verplicht vak in te voeren voor de rechtenstudenten in hun masterstudie vanaf het academiejaar 2018-2019. In dit nieuwe vak ‘Technologie en recht’ verwerven toekomstige juristen onder begeleiding van professor Peggy Valcke meer kennis over de nieuwe technologieën.

Mede in het licht hiervan en complementair hieraan besloten wij in samenwerking met professor Valcke om een studiedag te organiseren over de invloed van deze nieuwe technologieën op het recht. Deze studiedag vond plaats op 29 maart 2019 en kreeg als titel: *Technologie & recht: Juridische reflecties over disruptieve technologieën en digitale transformaties*. Tijdens deze studiedag lieten de sprekers hun licht schijnen op de invloed van de nieuwe technologieën op een bepaald rechtsdomein, vandaag en in de toekomst.

Dit verslagboek vormt de schriftelijke neerslag van deze studiedag. De sprekers kropen in hun pen en schreven allen boeiende stukken over hun vakgebied. Fiscaal recht, sociaal recht, strafrecht en vastgoedtransacties werden doorgelicht vanuit de recente technologische evoluties.

Dit voorwoord vormt dan ook een uitstekende gelegenheid voor mij om een persoonlijk woord van dank aan de schrijvers te richten. Zij zijn verder gegaan dan een louter schriftelijke neerslag van hun bijdrage, zodat dit boek niet enkel een handig instrument vormt voor de deelnemers aan de studiedag om op te fris-

sen wat verteld werd, maar ook om nog dieper op de materie in te gaan. Ook een oprecht woord van dank aan Intersentia voor het vertrouwen dat ze in ons blijven stellen. Ten slotte zou ik een groot onrecht begaan als ik niet professor Valcke zou bedanken, zonder wie de studiedag en dit boek onmogelijk geweest zouden zijn.

Koenraad MERTENS

Hoofdredacteur 2018-2019

INHOUD

Voorwoord

Koenraad MERTENS	v
------------------------	---

Digitale transacties en internationale fiscaliteit: een vraagstuk op zoek naar principes

Niels BAMMENS en Dina SCORNOS	1
1. Inleiding	1
2. De vaste inrichting als centraal concept	3
2.1. Achtergrond	3
2.2. Invulling van het vaste inrichtingsbegrip	4
2.3. Problematiek en illustratie	7
3. Voorstellen van oplossing	10
3.1. Kortetermijnoplossingen: OESO	10
3.1.1. Inleiding: OESO Rapport 2015	10
3.1.2. “Equalization levy”	11
3.1.3. “Withholding tax on digital transactions”	11
3.1.4. OESO Rapport 2018	12
3.2. Kortetermijnoplossingen: EU (Digital Services Tax)	12
3.3. Langetermijnoplossingen: OESO	14
3.3.1. OESO Rapport 2015 (Significant economic presence)	14
3.3.2. OESO Rapport 2018	15
3.3.3. Openbare consultatie van 2019	15
(1) “Significant economic presence”	16
(2) “User participation proposal”	16
(3) “Marketing intangibles proposal”	17
3.4. Langetermijnoplossingen: Europese Unie (<i>Significant Digital Presence</i>)	18
4. Conclusie	20

Pro-Hacktive Policing: Covert Police Access to IT-Systems and Darknet Storefront Operations

Lisa URBAN en Frank VERBRUGGEN 21

1. Introduction: Turning the Tables on Darknet Users 21
2. Bayonetting the Darknet’s Weak Underbelly: the Hansa Market Case . . 23
3. Darkness on the Edge of Law? The legal issues if similar operations had been set up in Belgium. 24
 - 3.1. Use of hacking techniques 25
 - 3.2. Infiltration, Online Infiltration and Impersonation 29
 - 3.3. Yes, We Could (but We Might Get Confused About the Exact Legal Base) 32
 - 3.4. Sovereignty and Jurisdiction 33
 - 3.4.1. The Principles: Sovereignty and Territoriality. 33
 - 3.4.2. Locating Investigative Measures under the Budapest Convention 35
 - 3.4.3. Locating Investigative Measures under Present and Future EU Instruments 36
 - 3.4.4. Jurisdictional Issues in the Hansa Market Case 39
 - 3.4.5. The Belgian Approach to Cross-border Evidence Gathering. . 40
 - 3.5. Cooperation With Service Providers and Other Private Parties . . . 41
 - 3.5.1. Public-Private Cooperation in the Hansa Market Investigation 41
 - 3.5.2. National and international Dimension of Public-Private Cooperation. 43
 - 3.5.3. Cooperation Duty of Foreign Service Provider under Belgian Law 45
4. Conclusion 47

Vastgoed in tijden van technologische disruptie. Blockchain en de notaris

Alexander APPELMANS 49

1. Ten geleide. 49
2. Blockchain en smart contracts: een beknopte introductie 52
3. De rol van de notaris bij een *asset deal*. 55
 - 3.1. Controleren identiteit en vaststellen bekwaamheid. 56
 - 3.2. Opzoekingsverplichtingen 58
 - 3.3. Verwittings- en meldingsplicht 59
 - 3.4. Escrow 59
 - 3.5. Betalen van schulden verkoper en opmaken van de rangregeling. . 60
 - 3.6. Informatie- en raadgevingsplicht 61
4. Conclusie. 61

Robots en arbeid: vragen voor het arbeidsrecht 4.0	
Simon TAES en Frank HENDRICKX	63
1. Inleiding	63
2. Robotisering, de wereld van het werk en juridische regeling	64
3. De robot als hoogtechnologische machine	66
3.1. De Machinerichtlijn	67
3.2. Nieuwe technologieën en CAO nr. 93	68
4. De robot als werkkracht en als collega	71
5. Robots, beslissingen en verantwoordelijkheden	73
5.1. Aansprakelijkheid van de werknemer	73
5.2. Aansprakelijkheid van de werkgever	75
5.3. Naar een aansprakelijkheid van of voor autonome robots?	77
6. De robot als big (data) brother	79
6.1. Geautomatiseerde besluitvorming	80
6.2. Gegevensbescherming door ontwerp en door standaardinstellingen	82
7. Besluit	83
De vierde industriële revolutie: impact op sociale bescherming	
Jakob WERBROUCK en Yves STEVENS	85
1. Inleiding	85
2. De vierde industriële revolutie	87
3. Impact op de (Belgische) sociale bescherming	89
3.1. Arbeid en arbeidsverleden	90
3.1.1. Automatisering en technologische werkloosheid	90
3.1.2. Betekenis van automatisering voor de sociale bescherming	92
3.2. Leeftijd	94
3.2.1. Een steeds voortschrijdende levensverwachting	94
3.2.2. Betekenis voor de sociale bescherming	97
3.3. Gezondheid	98
3.3.1. Van mens naar supermens	98
3.3.2. Betekenis voor de sociale bescherming: wie (of wat) is nog sociaal beschermingswaardig?	101
3.4. Overige dimensies	103
3.4.1. Inkomen	103
3.4.2. Nationale identiteit	104
4. Besluit	105

